

Respect pentru oameni și cărți

foarte mulți castani –
cum nu a existat,
probabil, nici un altundeva
– București –, o vără
îngă, dogoritoare, mult
stârziată, cu apusuri roșii,
înăpălate, curtile înguste
cu miros de pietriș încins,
grilajele solide ale porților
cu încovalelele filigranate
ale metalului ruginit de
vînt, casele din jur –
case albe, case galbene
casă roz –, case dintr-o
altă epocă, a părinților
a bunicilor, [..]

și s-a desfășurat foată
șopâlăria mea, cu atâtea
amintiri, cu oameni care
întrecut de mult în
înțeță, dar a căror
îngîna stăruie permanent
în memoria mea.

În mea a cărei percepție
înăuntră avanescență
nu să o reproduc
nu ce urmează.

SORIN M. RĂDULESCU

In memoria tatălui meu,
de care mă leagă amintiri de nemulți și căruia îl datorez
recunoștință veșnică pentru modul în care
a stat să-mi protejeze copilaria!

AMINTIRI DIN COTROCENI ALE UNUI FIU DE „BURGHEZO-MOȘIER”

pentru modul în care am prezentat-o în această carte!

Lenjel,
căreia îl mulțumesc pentru devotamentul înfințit cu care
a vegheat și veghează încă, din hainea de dincolo,
la binele membrilor familiei noastre!

Cărturi: Silvia Colțescu
Jurnalistică: Bogdan Goboteanu; Bogdan Goboteanu și Elisabeta Nistor
Fotografie: Ovidiu Anca
Jurnalistică: Dan Aman
Cărturi: Sorin M. Rădulescu 2013

Decizie CIP a Bibliotecăi Naționale a României

RĂDULESCU, SORIN
Amintiri din Cotroceni, volumul I, de „burghezo-moșier”

Sorin M. Rădulescu
ISBN 978-607-00-1321-1

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI

2017

Respect pentru oameni și cărți

ISBN 978-973-645-824-8

titlu de carte în limba română

depozit

titlu de carte în limba română

Coperta: Silvia Colfescu

Ilustrația copertă: Biserica Sf. Elefterie Nou,
fotografie de Ovidiu Anca

Tehnoredactor: Dan Anza

Copyright: Sorin M. Rădulescu, 2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RĂDULESCU, SORIN M.

Amintiri din Cotroceni ale unui fiu de „burghezo-moșier” /
Sorin M. Rădulescu. - București : Vremea, 2017

ISBN 978-973-645-824-8

821.135.1

Cuprins

Prefață	9
1. Aşa cum îmi amintesc de casa copilăriei mele.....	15
2. Cartierul Cotroceni – cel mai frumos cartier din Bucureşti.....	19
3. Tatăl meu și aşa-zisa mea origine „burghezo-moșierească”	28
4. Femeile din viaţă tatălui meu.....	37
5. Amintiri despre casa din strada Dr. Lister.....	52
6. Primul meu contact cu autorităţile comuniste: evacuarea din locuinţă	59
7. Casa de vizavi de Facultatea de Medicină, unde mi-am petrecut cea mai mare parte din copilărie.....	73
8. Vecinii noştri	85
8.1. Foştii proprietari ai locuinţei: Domnul şi doamna general Hortopan	85
8.2. Vecinii de la etajul I	97
8.3. Vecinii de la subsol	107
9. Traiul zilnic: foamea – o frustrare permanentă pentru noi, copiii	113
10. Lenuţa	144
11. Mătuşa Mimi	157
12. Părinţii mei	162
12.1. Amintiri despre tata	162
12.2. Mama – „prezenţă cvasiabsentă” în timpul copilăriei mele	191
13. Circul Krateyl – simbol de neuitat al Bucureştiului din anii '50-'60	209
14. Mama mare și strada Abrud din fostă „Mahalaua Dracului”	212
15. Un flămând în satul bunicului: prima vacanţă la țară	217
16. Magia Târgului Moșilor	226
17. Jocurile și prietenii din copilărie	233
18. Farmecul unui loc aparte: ştrandul „Bragadiru”	263
19. Stadionul „Republiei” din fostul cartier Uranus	270
20. Debutul anilor de școală.....	275
20.1. Școala primară	275
20.2. Școala gimnazială.....	285

PREFATĂ

Am scris această carte din dorința de a oferi – atât celor apropiatai (familiei, prietenilor), cât și acelora pe care i-ar putea interesa aceste amintiri – o mărturie despre copilăria mea și a generației mele, despre greutățile cu care s-a confruntat familia mea, la fel ca atâtea alte familii, într-o perioadă „grea” (folosesc un eufemism!), atunci când în România se instaurase un nou sistem politic, menit să șteargă amintirile a ceea ce „a fost” și să inducă false speranțe despre ce „va fi”.

Cartea se înscrie, într-o bună măsură, în registrul literar intimist, al descrierii unor fapte care pot părea poncive cititorilor și care nu prezintă, probabil, interes decât pentru o categorie restrânsă de persoane: cele aparținând familiei mele, cei apropiatai ori aceia care s-au confruntat personal cu evenimentele din acele decenii. Așa se și explică numeroasele episoade și detalii personale pe care le-am relatat cu privire la părinții sau la rudele mele, la prietenii din copilărie ori la vecinii noștri, care au un caracter mai puțin semnificativ pentru *istoria politică* a vremii, consemnând, de fapt, un fel de *istorie familială* sau *istorie de casă* ori chiar *de cartier*, dacă pot să mă exprim astfel. Și, nu în ultimul rând, *istoria unei clase*, cea de care a aparținut tatăl meu.

Pe de altă parte, am simțit nevoie să scriu și să public aceste rânduri, cu speranța nemărturisită că vor exista și alte persoane, în special mai tinere, interesate de acele timpuri care au marcat profund destinul unor generații, inclusiv pe acela al generației din care fac parte.

Am selectat, în acest sens, cu precădere, acele întâmplări sau fapte relevante pentru dificultățile cu care m-am confruntat datorită originii mele „burghezo-moșierești” și am încercat să reproduc cât mai exact modul în care priveam pe atunci,

21. Raiul și magia vacanțelor școlare	308
22. Primele mele lecturi	321
23. Radioul în România decenilor 5 și 6, aşa cum l-am receptat eu	327
24. Primele mele experiențe de cinefil	338
25. Incursiunile mele timpurii în lumea teatrului	352
26. Anii adolescenței	360
26.1. Primele iubiri și frământări adolescentine	367
26.2. Atracțiile și avatarsurile erotismului meu juvenil	377
27. Moartea tatălui meu	388
28. Viața mea și a fratelui meu după moartea tatei	401
Postfață	409

copil sau adolescent fiind, noile „rânduieli sociale” în curs de edificare în România. Titlul lucrării este, cred, semnificativ în această privință.

Pentru o parte din relatăriile mele m-am folosit de documente din arhiva familiei, pentru altă parte m-am folosit retrospectiv de „memoria copilăriei”, fragilă, desigur, în ceea ce privește *semnificația* unor evenimente, dar fidelă în privința a numeroase detalii, iar pentru celelalte părți legate mai ales de adolescența mea, am utilizat filele unor *jurnale* aşa-zis „intime” sau personale, unde am consemnat, din când în când, nu în mod regulat, diferite întâmplări care mi s-au părut atunci demne de notat. Păstrez și acum unele dintre aceste jurnale, majoritatea completate sumar și neduse niciodată până la capăt.

La fel ca oricare lucrare de memorii, cartea mea are un profund caracter *subiectiv*, poate și „tezist”, motiv pentru care nu o recomand acelor cititori care ar dori să găsească în ea doar fapte sau evenimente aşa-zis *obiective*. Atunci când abordezi un domeniu atât de personal precum este acela al amintirilor sau memorilor, este absolut imposibil să fii obiectiv. *Cum ar putea un om să se golească de sine, de amintiri, de impresii, de emoții, pentru a fi deplin „obiectiv”?* – se întreba, pe bună dreptate, Octavian Paler*.

Cartea mea *nu* este o *istorie* fidelă a vremurilor pe care le-am trăit, a perioadei care cuprinde „obsedantele” decenii 5 și 6 ale secolului trecut, ci o *rememorare*, bazată pe IMA-GINI, a evenimentelor din timpul copilăriei și tinereții mele și, în mod complementar, a semnificației pe care am acordat-o atunci anilor petrecuți sub regimul communist, a ceea ce au însemnat pentru mine și pentru familia mea anii regimului communist. Unele pagini sunt încărcate de o puternică nostalgie, motiv pentru care s-ar putea să pară că mi-am asumat, în mod veleitar, pretenții literare nejustificate. Nu sunt scriitor,

sunt de profesie sociolog și acest fapt este evident, cred, din numeroasele citate cuprinse în text, însotite de note de subsol lămuritoare.

Nu neg că modalitatea pe care am ales-o – aceea de a *po-vesti istoria* din perspectiva copilăriei sau a adolescenței – poate fi marcată de numeroase omisiuni sau erori, dar ea are calitatea, cred, de a reproduce, mult mai adekvat decât istoriile „obiective” ale perioadei istorice în care am trăit, fapte, evenimente, întâmplări, tipologii umane, dintr-o epocă care merită să fie rememorată. Atât pentru faptul că, în cursul ei, a fost instaurat un nou regim politic care a schimbat, în mod fundamental, temeliile României moderne, propunându-și să șteargă din memoria colectivă cele mai bune tradiții și valori naționale, cât și pentru faptul că debutul ei coincide cu întreaga mea copilărie și a generației de care aparțin.

Cartea însăși nu are un caracter unitar sau cursiv, fiind fragmentată de diverse digresiuni și detalii episodicе, așa cum le-a înregistrat și selectat memoria mea. Multe amintiri pot părea banale pentru cititorul nefamiliarizat cu atmosfera epocii pe care am trăit-o, iar abundența amănuntelor cu privire la diferite întâmplări cu caracter personal i-ar putea plăcisi pe aceia care ar căuta în această carte evenimente senzaționale, neobișnuite.

Ea este, desigur, o lucrare scrisă la maturitatea unei vârste „așezate”, dar păstrând unghiul de abordare din perspectiva copilăriei și adolescenței mele: (...) *toate evenimentele din care suntem făcuți* – observa cu multă subtilitate scriitorul Vintilă Horia, care a câștigat, în anul 1960, premiul Goncourt și a petrecut o scurtă perioadă din copilărie în cartierul Cotroceni –, oglindesc în același timp trecutul care le determină și viitorul din care se desfac într-un singur fel, în acord perfect cu trecutul*. O asemenea simultaneitate izvorâtă din succesiunea evenimentelor trăite caracterizează și etapele de vîrstă pe

* Octavian Paler, *Calomnii mitologice*, București, Editura Adevărul, 2010, p. 56.

* Vintilă Horia, *Memoriile unui fost Săgetător*, București, Editura Vremea, 2015, p. 57.

care le-am trăit, pormind de la cea mai frumoasă dintre ele, cea a copilăriei, și continuând cu aceea a adolescentei, și pe care am încercat să le prezint în această carte.

Înainte de a o încredința tiparului, mi-am pus întrebarea dacă nu cumva noțiunea de *amintiri* este prea pretențioasă, ținând seama că nu dețin și nu am deținut o poziție socială, politică sau științifică importantă, nu fac parte dintre V.I.P.-uri și nu aparțin acelor personalități cu notorietate ale căror memorii merită într-adevăr date publicității. Singurul meu „merit”, dacă mă pot exprima așa, este că aparțin unei familii de foști „burghezo-moșieri”, care nu a suferit rigorile regimului comunist, stând în pușcării sau la Canal, dar s-a confruntat totuși cu sancțiunile sale cele mai „blânde”, adică cu... sărăcia. O sărăcie lucie care m-a marcat în tot timpul copilăriei și mult timp după aceea.

Ezitările mele odată înlăturate, am decis să încredințez aceste pagini tiparului, invocând drept scuză faptul că, alături de lucrările „științifice” absolut „reci” (așa-zis *obiective*), pe care le-am publicat până acum în calitate de sociolog, această carte de „suflet” era absolut necesară. În primul rând pentru a cinsti memoria părinților mei, cu precădere pe cea a tatălui meu, în al doilea rând pentru a povesti copiilor și nepoților mei timpurile pe care le-am trăit și, nu în ultimul rând, pentru a oferi tuturor celor interesați o mărturie *subiectivă* cu privire la viața *foștilor* (burghezi, moșieri, mari și mici proprietari, industriași etc.) și a copiilor lor minori în primii ani ai instaurării comunismului în România.

Nutresc însă speranța că tot ceea ce relatez în aceste pagini, inclusiv perceptia subiectivă a unor evenimente personale sau sociale, va interesa și pe alți cititori care nu au avut ocazia să trăiască așa cum am trăit eu și familia mea în acele timpuri și nu au știut ce înseamnă cu adevărat foamea sau frigul. Fără a-mi propune „dramatizarea” cu orice preț a privațiunilor la care am fost supuși, am încercat să relatez ceea ce mi-a părut mie că reflectă cel mai bine condițiile cu care ne-am

confruntat atunci, desigur mult mai „avantajoase” decât cele ale altor numeroase familii ai căror membri au murit în închisorile comuniste, dar la fel de vitrege în ceea ce privește satisfacerea nevoii acute de supraviețuire.

Primii ani ai copilăriei mele coincid, de fapt, cu primii ani ai instaurării în România a unui regim politic care și-a propus să facă din represiunea clasei sociale din care făcea parte tatăl meu un țel principal. De aceea, o parte importantă a amintirilor mele vizează acest aspect.

Celor care ar putea interpreta conținutul acestor pagini în manieră „freudiană”, ca o formă de *defulare* în raport cu frustrările avute atunci, le spun că se înșală.

Personal, privesc înapoi fără mânie, cu pesimismul retrospectiv determinat de convingerea că ar fi putut fi și mai rău, dar și cu amăriile aceluia care încearcă să-și imagineze ce s-ar fi întâmplat dacă istoria s-ar fi petrecut *altfel**.

* Există – așa cum se știe – o istorie *contrafactuală*, care încearcă să ofere răspunsuri la întrebarea: *Ce s-ar fi întâmplat dacă?* Fiind convins că istoria *reală* nu operează cu *contrafapte*, sublinierea mea nu este altceva decât un exercițiu de imaginație: de pildă, ce s-ar fi întâmplat *dacă* trupele aliate, în loc să debarce în 1944 în Normandia, ar fi debarcat în Balcani, *dacă* președintele Roosevelt și Churchill ar fi cerut imperativ rușilor respectarea Cartei Atlanticului din 14 august 1941, *dacă* mareșalul Antonescu nu ar fi fost arestat, *dacă* regele Mihai ar fi avut vîrstă și maturitatea necesare pentru a evita desfășurarea evenimentelor din 23 August în favoarea rușilor și comuniștilor; și mulți alți *dacă*, ce ar fi putut schimba destinul României la încheierea războiului.

Respect pentru oameni și cărti

de copilărie. La fel ca și locuri de fete măcelării din stradă Certe Davila, care a constituit un loc de socializare pentru adolescenți sănătuși, însă în același timp și loc de socializare a căpătăților și a cunoașterii. În următoarele pagini vă propun să vă prezint ceva din recoltele mele de la o mică împărătească abundență de cunoștințe și de experiență, care nu au putut fi preluate de la niciun alt loc.

Motto: *De unde sunt eu? Sunt din copilăria mea. Sunt din copilăria mea ca dintr-o țară!*

Antoine de Saint-Exupéry

1. AŞA CUM ÎMI AMINTESC DE CASA COPILĂRIEI MELE

O stradă cu castani, cu foarte mulți castani – aşa cum nu a existat, probabil, nicăieri altundeva în Bucureşti –, o vară lungă, dogoritoare, mult întârziată, cu apusuri roşii, învăpăiate, curțile înguste cu miros de pietriş încins, grilajele solide ale porților cu încovoielile filigranate ale metalului ruginit de vreme, casele din jur – case albe, case galbene, case roz –, case dintr-o altă epocă, a părinților și a bunicilor. Casa „noastră”, de fapt casa naționalizată în care am fost mutați, ca urmare a naționalizării proprietății noastre locuințe, era, pe atunci, cu siguranță, mai albă decât celelalte. Păstrează și astăzi în minte albul ei pur, în pofida ferestrelor din față zăbrele și vopsite în „verde de penitenciar” (teama de hoți era o manie a foștilor proprietari!), aşa cum îmi amintesc cișmeaua veche din fundul curții, cu țeava de plumb înnegrită de căldura atâtori veri, alături de mașina veche „Ford” pusă pe butuci de lemn, mărturie a fostei prosperități a domnului și doamnei General, foștii proprietari ai locuinței în care stăm, în fine, superbul liliac milanez din fața casei, cu crengile care ajungeau până la ferestrele noastre. Detalii nesemnificative pentru alții, amănuite de neuitat pentru mine.

Aici s-a desfășurat toată copilăria mea, cu atâtea amintiri, cu oameni care au trecut de mult în neființă, dar a căror imagine stăruie permanent în memoria mea. O lume a cărei percepție tot mai evanescentă încerc să o reproduc în cele ce urmează.

Pe vremea aceea – parcă nici n-ar fi fost, aşa de repede au trecut anii –, nu eram decât un copil, o fiinţă fără identitate precisă, care de-abia deschise ochii la viaţă şi se întreba de cumva capătul lumii începea sau se sfârşeau cu bulevardul care trecea prin faţa casei noastre, cu castanii bâtrâni (nu există, cred, ceva mai frumos, mai melancolic, dar şi mai statornic, decât aceştii castani bâtrâni!), care-şi întindeau coroanele stufoase sus, sus, până deasupra caselor din jur, şi cu parcul de la marginea străzii noastre, unde băteam mingea şi unde ne prindeau, până târziu în noapte, jocurile copilăriei. Ne jucam, de asemenea, în curtea îngustă, dar luminoasă, a casei noastre, unde erau copii mulţi şi vecini puţini, unii duşmănoşi, care se certau mereu între ei, alii prietenoşi, care ieşea seara să se mai răcorească şi să stea de vorbă pe bâncile din fontă verde înşirate de-a lungul bulevardului.

Casa noastră – leagănul copilăriei mele, pe care-l visez şi acum, deşi nu mai locuiesc de mult acolo –, se afla undeva pe la mijlocul bulevardului de castani (pe atunci se numea Bulevardul Ardealului, apoi Dr. Petru Groza, iar astăzi Eroii Sanitari!), chiar vizavi de poarta principală a Facultății de Medicină, o casă albă (cred şi în prezent că era cea mai albă dintre toate, mă obsedea că acest alb pe care-l identific acum cu puritatea copilăriei!), cu amintiri albe, amintiri negre, amintiri din vremuri de demult, pe care nu mi le poate șterge nimeni din memorie şi mai ales din suflet.

Alături de casa noastră era un teren viran cu o fundaţie lăsată în parolină, proprietatea unui cioban bogat care îşi păstrează adeseori oile acolo, teren „plumbă”, pe care avea să se ridice peste câțiva ani o vilă cochetă, cu patru apartamente. În groapa aflată dedesubtul fundaţiei pe care o numisem, în manieră răzbionică, „cazemată”, puneam la cale numeroase pozne copilaresti, ne jucam de-a războiul, de-a hojii şi vardăstii, de-a omului negru şi câte şi mai câte alte jocuri pe care le mai ţin minte şi astăzi, pentru că nimeni nu uită atât de uşor jocurile minunate

ale copilăriei. La fel ca şi „bara” din faţa măcelăriei din strada Carol Davila, care a constituit un loc de socializare pentru grupul de copii şi adolescenţi din care a făcut parte regizorul talentat de mai târziu, Mircea Veroiu, vecin cu noi de cartier, cauzemata reprezenta un obiectiv emblematic, extrem de atrăgit pentru grupul nostru de prieteni din Bulevardul Ardealului.

În faţa casei se întindea bulevardul de castani, străbătut pe atunci de maşini puţine, dar de biciclete şi căruje multe, de şaretă lăptarului care-şi nota cu tibişir, pe faţada casei sau pe poartă, cantitatea de lapte livrat, şi de oltenii cu cobiliţă, care vindeau de toate, dar mai ales fructe, zarzavaturi proaspete, peşte, flori etc. Mi-aduc încă aminte de sacagiii, bragagiii, vânzătorii de îngheţată ori de seminţe, de negustorii ambulanţi, chivuţele, coşarii, geamgiii, tăietorii de lemn sau flaşnetarii, care treceau adeseori, tot mai rar, prin faţa porţii casei noastre, personaje pitoreşti dintr-o epocă revolută, care îşi încheiau deja ciclul de existenţă. „Survivals” – personaje şi elemente simbol, care mai supravieţuiau încă din perioada epocii interbelice, dar care aveau să dispară treptat, fiind înlocuite de simbolurile neprietenioase ale nouului regim.

În spatele casei şi alături de ea, casele şi grădinile vecinilor, cu cireşele, caisele sau zarzărele roditoare şi dulci, cu gutuile galbene şi gustoase ale toamnei, cu atâta fructe râvnite care ne ispiteau pe noi, copiii, să escaladăm gardurile şi să ne înfruntăm din ele, în ciuda interdicţiei severe a părintilor exasperaţi de reclamaţiile repetitive ale proprietarilor, care numai rareori reuşeau să ne surprindă asupra faptului, iar atunci când reuşeau, foloseau cu sărg nuaia, pentru a răzbuna pagubele produse de noi cu acea inconştienţă a copilăriei, care ne îndemna, an de an, s-o luăm de la capăt.

Au fost locurile unde mi-am petrecut copilăria ani de-a rândul, până în vremea maturităţii mele timpurii, atunci când destinul a decis că este timpul să plec, fără drum de întoarcere. Pentru că aşa este şi copilăria: un drum pe care nu te mai poţi întoarce decât cu gândul sau cu visul.

Un capăt de drum sau un început de drum, de fapt, toată copilăria mea de care mi-e tare dor astăzi, chiar dacă astăzi am vârsta bunicilor. Așa cum a fost, așa cum am fost... Cândva! E atât de mult de atunci!

Respect pentru oameni și cărti

“Respect pentru oameni și cărti” este un proiect încheiat în urmă cu puțin timp, care a avut ca scop să aducă în prim plan, în cadrul unei expoziții, viața și activitatea lui Mihai Viteazul, primul domn al României. Proiectul a susținut ideea că istoria românilor este o istorie de luptă împotriva opresiunii și a dominanței străine, și că românii sunt o națiune de luptă, de rezistență și de independență. În cadrul expoziției, au fost expuse numeroase obiecte și documente care ilustrau viața și activitatea lui Mihai Viteazul, precum și rolul său în lupta românilor împotriva turcilor. În plus, au fost organizate numeroase evenimente culturale și educaționale, precum lecții, prezentări și discuții, care au contribuit la dezvoltarea interesului public pentru istoria românilor.

2. CARTIERUL COTROCENI – CEL MAI FRUMOS CARTIER DIN BUCUREȘTI

M-am născut pe strada Dr. Lister, într-o vilăsoară aparținând tatălui meu, nu foarte imponzantă văzută din exterior, dar extrem de confortabilă în interior, însă întreaga mea copilărie mi-am petrecut-o într-o casă naționalizată din Bulevardul Ardealului (denumit ulterior Dr. Petru Groza și apoi Eroii Sanitari). Ambele locuințe erau situate în cartierul Cotroceni, cel mai frumos cartier, în opinia mea, din București. Era și mai este una dintre cele mai elegante și mai vechi zone ale Capitalei, provenind dintr-un sat atestat fie în timpul domniei lui Mihai Viteazul (1593-1601) – după unele surse, fie în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino (1678-1688) – conform altor surse.

Cotroceni – cunoscutul cartier Cotroceni, unde se află și Palatul Cotroceni, sediul Administrației Prezidențiale a României, și-a luat numele de la verbul regionalist arhaic „a cotroci”; Cotroceni era un vechi sat, atestat documentar pentru prima dată în timpul domniei lui Mihai Viteazul; în 1671, satul a intrat în proprietatea marelui logofăt Șerban Cantacuzino; acuzat că urmărea să devină Domn, și-a atras ura domnitorului Gheorghe Duca, fiind nevoit, astfel, să fugă pentru a-și salva viață; scăparea a găsit-o în Pădurea Cotrocenilor, unde a stat ascuns trei zile, iar drept mulțumire a ridicat pe un lăcaș de cult mai vechi o frumoasă biserică de zid: mănăstirea Cotrocenilor¹;

Pe la 1600, Pădurea Cotrocenilor era loc de refugiu pentru cei care doreau să le fie pierdută urma – pădurea devenise ascunzătoarea tâlhărilor și neleguiților. Numele de Cotroceni

¹ De unde vin numele cartierelor din București – Cotroceni (<http://www.palo.ro/a/de-unde-vin-numele-cartierelor-din-bucuresti-cotroceni-178579>).

i se trăgea de la verbul „a cotroci”, care însemna în acele vremuri „a te ascunde”, „a-ți pierde urma”. În aceeași pădure s-a ascuns și Șerban Cantacuzino, în 1678, acuzat fiind că uneltele împotriva domitorului Gheorghe Duca, pentru a-i lăua puterea. Trei zile a stat ascuns Cantacuzino în pădurea Cotroceni, înainte să fugă la turci, unde avea să beneficieze de ajutorul pașei. Când s-a întors în țară, în semn de mulțumire față de localnici, a ridicat o mănăstire (între 1680-1682) în Pădurea Cotrocenilor. Ulterior și-a construit și un palat în aceeași pădure, înlocuit mai târziu cu Palatul Cotroceni².

În concordanță cu alte informații, cartierul, ca atare, cu topografia sa actuală, cu o parte a frumoaselor sale străzi, datează din anul 1920:

Puțini știu că există un verb, un arhaism, „a cotroceni” care înseamnă „a căuta, a scotoci printr-un crâng după vânat”. Cartierul a fost construit pe un crâng în anii '20, ostrovul Dâmboviței, râul făcea meandre, 112 ajungea până unde este acum Parcul Romniceanu. Biserica Elefterie Veche a fost prima biserică din zonă și cam pe unde e acum Școala 150 a fost înainte un cimitir³.

O parte din acest cartier a fost construită însă cu mult înainte, imediat după edificarea Palatului Cotroceni, în anul 1895, operă a arhitectului francez Paul Gottereau. Palatul a fost ridicat pe ruinele palatului vechi, locuit de Barbu Știrbei și Alexandru Ioan Cuza, care a fost dărâmat aproape în întregime⁴.

Casele din cartier au fost, de la începutul construcției lor, evidențiate de un stil arhitectonic unitar, caracterizat de

² Vezi: <http://blog.hotelguru.ro/descopera-romania-7-lucruri-pe-care-nu-le-stiai-despre-bucuresti/>.

³ Vezi: <http://www.bucurestitu.ro/povesti/dinu/>.

⁴ Istoria Palatului Cotroceni (<http://www.scrivub.com/arta-cultura/ISTORICUL-PALATULUI-COTROCENI94375.php>).

simplitate, armonie și absența oricărei fantezii urbanistice, cu suprafețe mici ale curții, dar cu interioare luxoase și confortabile. Cartierul Cotroceni a fost și mai este, în integralitatea sa, o zonă ultracentrală, elegantă și „aerisită”, alcătuită din străzi purtând nume de doctori și care era locuită, în timpul copilăriei mele, în cea mai mare parte, de foști: foști militari de carieră, foști miniștri, foști oameni politici, foști profesori, foști avocați sau foști magistrați cu notorietate, intelectuali de mare ținută și personalități celebre din elita științifică și artistică. În marea lor majoritate, erau reprezentanți ai „micii burgheriei”, nici săraci, dar nici extrem de bogăți. În general, cu unele excepții, erau numai persoane din „lumea bună”. Am cunoscut o parte dintre ei, unii au fost chiar vecinii mei.

, „Străzile Herescu, Turnescu, Lister (subl. mea), Petrini, Bagdasar, Marinescu, Iatropol, Davila. Sunt doctori din alte timpuri. Acum sunt nume de străzi în cartierul Cotroceni, un loc tacut, curat și plin de amintiri, cu vile și vilăsoare cochete, ridicate între cele două războaie mondiale (...). «(...) Dacă străzile erau cu nume de doctori, locuitorii erau în genere militari. Și erau militari care și aveau sarcinile în jurul Palatului Regal (...). O bună parte din cartier a fost construită pentru personalul Majestății Sale, Regele Ferdinand, colonei, generali (...). Marele bulevard din fața Facultății de Medicină, care s-a numit când Bulevardul Carol al II-lea, când Bulevardul Doctor Petru Groza, acum Bulevardul Eroilor Sanitari, avea pe o parte și pe alta castani bătrâni care făceau un fel de boltă deasupra. Până când s-a introdus troleibuzul și a trebuit, din pricina firelor, să fie tăiați. Te plimbai pe dedesubt ca printr-un labirint. Când veneai vara din centrul, aici era cu două-trei grade mai răcoare și mai plăcut. Și erau celebrele apusuri de soare din Cotroceni. Mihail Sadoveanu venea să vadă aceste apusuri roșii foarte flamboaiante din cartier. Nu era un cartier de bogătași, cum era cartierul Bonaparte, bunăoară (n.r. – între Calea Dorobanților și Bulevardul Aviatorilor)», își deapără

*amintirile scriitorul Barbu Cioculescu, fiul marelui critic Şerban Cioculescu, care locuieşte într-una din aceste vile din Cotroceni (...)*⁵.

Exceptând pe cei din mica burghezie, în cartierul Cotroceni locuiau și persoane sărace, unele aflate în slujba celor cu „stare” (în calitate de șoferi, jupâneze, femei de serviciu și.a.), altele stabilite întâmplător în zonă și care ocupau locurile cele mai modeste din locuințele cartierului (subsoluri sau mansarde, de exemplu). Regimul comunist a determinat nivelaarea parțială a acestor diferențe de clasă, iar o parte, destul de redusă, a nomenclaturii s-a mutat în acest cartier.

Cotroceniul nu a fost un cartier doar pentru bogați (...). Era un cartier burghez, dar locuiau și amărăți. (...). „Legendele” locale arată că, în Cotroceni, se trăia bine. Copil în perioada interbelică, Gabriel Drăgan își amintește, de parcă ar fi fost ieri, cum veneau pe străzile pavate, urlând din toți rârunchii, brânzarul, zarzavagiu, băiatul cu pește, brutarul, iaurgiu. „Era o prosperitate de nu-ți venea să crezi. Aduceau icre de Manciuria în niște recipiente din porțelan, puse în gheăță. Iar peștele, adus tot în gheăță, încă mai mișca atunci când îl cumpărăi”, zice Gabriel Drăgan (...). Aflându-se atât de aproape de familia regală, oamenii de aici se obișnuiseră cu prezența monarhilor și zvonurile de la curte de parcă ar fi fost în propria ogradă. Regele Mihai ieșea adesea pe străduțele alăturate palatului și-i mângâia pe copii, îi întreba de sănătate⁶.

⁵ Cătălin Pruteanu, *Apusurile roșii din Cotroceni*, „Jurnalul.ro”, 7 noiembrie 2005

(<http://jurnalul.ro/vechiul-site/old-site/suplimente/editie-de-colectie/apusurile-rosii-din-cotroceni-33878.html>).

⁶ *Cotroceni, cartierul burghez* (<http://www.evz.ro/cotroceni-cartierul-burghez-444360.html>).

Reunind mai multe informații pe care le-am identificat din diverse surse, am putut alcătui, în anii recenti, o listă (incompletă) cuprinzând următoarele personalități care au locuit în cartierul Cotroceni și străzile unde au stat:

– *actori (regizori) și interpreți de operă*: GEORGE TRESTIAN (Sf. Elefterie); ION FINTEȘTEANU (Dr. Obedenaru); GR. VASILIU-BIRLIC (Dr. Pasteur); regizorul și actorul VLADIMIR MAXIMILIAN (Sf. Elefterie); baritonii Nicolae Herlea (Dr. Lister) și Octav Enigărescu (Dr. Nanu Muscel); VASILICA TASTAMAN (Dr. Lister); regizorul DINU COCEA (?); regizorul MIRCEA VEROIU (Dr. Gheorghe Marinescu); MELANIA CÂRJE (Sf. Elefterie);

– *scriitori*: MARTHA BIBESCU (Intrarea Costache Negri); ION BARBU (Carol Davila); HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU (Bulevardul Ardealului, denumit ulterior Dr. Petru Groza și apoi Eroii Sanitari); NAE BATZARIA alias MOŞENE (Dr. Gheorghe Marinescu); ION MINULESCU și LIVIU REBREANU (Dr. Gheorghe Marinescu); ADRIAN MANIU (Sf. Elefterie); OCTAV DESSILA (Bulevardul Ardealului); MARIN PREDA (Dr. Herescu); ȘERBAN CIOCULESCU (Dr. Turnescu); VINTILĂ HORIA (str. Costache Negri);

– *alte personalități*: pictorul DUMITRU (DIMITRIE) GHIAȚĂ (Dr. Clunet); sculptorul OSCAR HAN (Dr. Capșa); criticul de artă G. OPRESCU (Dr. Pasteur); biospeologul EMIL RACOVITĂ (?); zoologul CONSTANTIN MOTAȘ (Dr. Capșa); geolog-paleontolog ION TH. SIMIONESCU, președinte al Academiei Române (?)(?); juristul ALEXANDRU OTETELIȘANU, rector al Universității București (Dr. Pasteur); chimistul pedolog NICOLAE CERNESCU, membru al Academiei Române (Dr. Grigore Țăranu); generalul CONSTANTIN ANTON, șeful Jandarmeriei Române (Dr. Marinescu); profesorul universitar GHEORGHE I. BRĂTIANU, membru al Academiei Române (Dr. Lister); sociologii ANTON și ȘTEFANIA CRISTESCU GOLOPENȚIA (Dr. Lister); sociologul TRAIAN HERSENI (Dr. Radovici); juristul ANIBAL TEODORESCU,

membru corespondent al Academiei Române (Dr. Lister); caricaturistul și regizorul de filme de animație NELL COBAR (Bulevardul Ardealului); matematicianul GHEORGHE VRÂNCEANU, membru al Academiei Române (Dr. Herescu); balerinul VICTOR VLASE (Dr. Clunet); campionul de ciclism MARIN NICULESCU (Dr. Clunet); campionul olimpic DUMITRU PÂRVULESCU (?);

– oameni politici: DUMITRU IUCA – ministru de Interne (Dr. Lister); ARMAND CĂLINESCU – prim-ministrul (Dr. Clunet); ANA PAUKER (Dr. Koch); NICOLAE și ELENA CEAUȘESCU (Dr. Lister).

*

Pare interesant, cred, să semnalez faptul că însăși soții Ceaușescu au fost, o scurtă perioadă de timp, în anul 1946, vecinii noștri pe strada Lister. Noi locuim la nr. 61, iar Ceaușeștii la nr. 63. Eram prea mic (aveam doar câteva luni!) ca să știu asta. Și nici părinții mei nu cred că au știut cine a fost vecinul lor pentru scurtă vreme:

(...) În reclamația înaintată secției de cadre de către două activiste se spune că „tovul Ceaușescu” petreceea abia două-trei zile din săptămână la București în vara lui 1946. Dar cuplul stabilit în strada Doctor Lister 63 beneficia de trei camere de locuit plus anexe (bucătărie, baie și hol). Iar în casa aceasta mare, primită de la partid, Lenuța se purta mai rău ca proprietărele, reclamau tovarășele repartizate, provizoriu, să locuiască în cea mai mică dintre camere. Ca să scape mai repede de ele, Ceaușeștii le-au îngrădit accesul la bucătărie și toaletă, șicanându-le și pe chestiuni de morală! Nici modestia, nici onestitatea de a-i reprezenta pe săraci nu-i caracteriza

pe Ceaușești. Deja în 1949 erau mutați în inima Cartierului Primăverii, pe Herăstrău nr. 27⁷.

Dincolo de această vecinătate „ilustră” de care „s-a bucurat” familia mea chiar în anul în care m-am născut, merită să subliniez faptul că, nu se știe din ce cauză, frumosul cartier Cotroceni a scăpat de planurile devastatoare de „sistematizare” ale dictatorului, reușind să evite dorința acestuia de a supune cele mai vechi și pitorești zone ale Capitalei unor distrugeri cu caracter ireversibil: *Casele vechi din Cotroceni au scăpat ca prin urechile acului de bombardamentele din cel de-al Doilea Război Mondial și de planurile lui Ceaușescu de a transforma cartierul într-un lac*⁸.

*

Istoria cartierului unde mi-am petrecut copilăria este mult mai vastă, mai pitorească și mai interesantă decât am încercat să o prezint eu în paginile anterioare. S-au scris multe pagini despre frumusețea și eleganța acestei zone de excepție a Bucureștiului, dar puțini sunt aceia care au trăit acolo și s-au identificat cu istoria lui vie din anii '50-'70 și sunt, probabil, și mai puțini cei care s-au plimbat, aşa cum am făcut eu, pe fiecare stradă a Cotrocenilor, explorând cu interes fiecare loc, fiecare casă, fiecare parc, orice colțisor care îmi stârnea curiozitatea nestăpânită la vîrsta copilăriei.

Despre șarmul deosebit al Cotrocenilor a amintit, între mulți alții, cunoscutul arhitect Șerban Sturdza, care mi-a fost coleg de școală și vecin de cartier și care, la fel ca și mine, a cutreierat toate străzile, parcurile și grădinile acestei minunate zone din inima Capitalei:

⁷ Lavinia Betea, *Casătoria lui Ceaușescu*, în „Adevărul”, 30 septembrie 2015 (<http://betea.ro/index.php/2015/09/30/casatoria-lui-ceausescu/>).

⁸ Cotroceni, cartierul burghez, „stirileROL.ro”, 25 mai 2007 (<http://stirile.rol.ro/Cotroceni-cartierul-burghez-53583.html>).

M-am născut (...) în Cotroceni, cartier interbelic, cu case nici scumpe, nici ieftine, cu suprafețe nici mari, nici mici, cu un șarm anume pentru cei care locuiau aici. Eu eram și la doi pași de școală, Școala 150, și la doi pași de bisericuța Sfântul Elefterie, unde m-am și căsătorit. Totul a fost ca într-un sat pentru mine. Pentru un copil, în anii 50-60, era un loc foarte comod și plăcut de locuit. Pe lângă străzi și alei, existau grădini și era un anumit fel de a parcurge cartierul, sărind gardurile din grădină în grădină, în căutarea prietenilor de pe alte străzi sau în vânătoarea fructelor. Era și este un cartier unde sunt cireși, caiși, corcoduși, struguri și chestia asta era foarte atrăgătoare. Era o comunitate, un cartier care funcționa bine. Cel puțin așa l-am perceput eu la vremea copilariei⁹.

La fel ca și alți copii din cartier, printre care Șerban, colindam vara toate aceste locuri, mă jucam pe maidane, săream gardurile caselor, culegând ilicit fructele din grădinile vecinilor, iar iarna mergeam cu colindul pe majoritatea străzilor acestui cartier și la săniuș, pe „țăcălie”, în vârful dealului Romniceanu, de lângă Școala Superioară de Război – așa cum se numea, pe atunci, Academia Militară. În cursul acestor peregrinări am întâlnit, nu o dată, personalități de excepție care au locuit în acest cartier, oameni care au însemnat ceva pentru cultura și viața social-politică românească, supraviețuitori, în mod miraculos, ai regimului de exterminare din primii ani ai instaurării comunismului în România. Pe alții, și mai mulți, nu i-am putut întâlni, nu aveam cum: erau deja dispăruti la Canal sau în terifiantele pușcării comuniste.

Personal, m-am mutat din cartierul Cotroceni de mai mulți ani, la o vîrstă de deplină maturitate. Nu am uitat însă niciodată acest cartier al cărui farmec îl resimt încă și astăzi și de

care mă leagă atâtea amintiri din timpul copilariei și tinereții mele. și ori de câte ori trec pe acolo (se întâmplă, e drept, destul de rar!) rememorez lumea de ieri, oamenii care au fost, părinții, vecinii, prietenii sau cunoștințele, întâmplările care m-au marcat și pe care nu le-am uitat nici astăzi.

În vilele cochete de pe străzi cu nume de doctori din alte timpuri locuiesc oameni cu pisicile și cainii lor, care le mai țin de urât. Ei au fost, pe rând, vecini ai regilor României, ai dictatorilor și apoi ai președinților de mai târziu. Din încăperile ascunse bine de draperii de epocă, urmașii foștilor burghezi de aici, puțini la număr acum, încă mai păstrează povești despre cartierul parcă adormit, dar viu și colorat cândva (...)¹⁰.

⁹ Miruna Bardulete, *Bucureștiul arhitectului Șerban Sturdza: „E un oraș improvizat”*, 3 mai 2013 (http://www.b365.ro/bucure-tiul-arhitectului-erban-sturdza-e-un-ora-facut-la-repezeala_189616.html).

¹⁰ Cotroceni, cartierul burghez, „stirileROL.ro”, 25 mai 2007 (<http://stirile.rol.ro/Cotroceni-cartierul-burghez-53583.html>).